

Dikan' V. L. *Obespechenie konkurentoustojchivosti predpriyatij*: Monografija.– Har'kov: Osnova, 1995.– 160 s. **7.** Ivanov Ju. B. Konkurentni perevagi pidpriemstva: ocinka, formuvannja ta rozvitok [Tekst] : monografija / Ju. B. Ivanov, P. A. Orlov, O. Ju. Ivanova. – H. : INZhEK, 2008. – 352 s. **8.** *Innovacionnoe razvitie: jekonomika, intelektual'nye resursy, upravlenie znanijami* [Tekst] / Pod red. B.Z. Mil'nera. – M.: INFRA-M, 2010. **9.** Kizim N. A. *Ciklicheskaja dinamika jekonomicheskoj konkurencii*/ N.A.Kizim, A.V.Voronin // Biznes Inform.– 2006.– № 4.– S. 34-37. **10.** Ponomareva S.A. *Znanie kak istochnik konkurentosposobnosti malogo innovacionnogo predpriyatija* / S.A.Ponomareva // «Kreativnaja jekonomika».- 2011.- № 9 (57).- S. 3-9. **11.** Porter M. *Konkurentnoe preimushhestvo: Kak dostich' vysokogo rezul'tata i obespechit' ego ustojchivost'*/M.Porter / Per. s angl. - M.: Al'pina Biznes Buks, 2005. – 715 s. **12.** Sitnik Ju.A. *Ispol'zovanie metoda jekspertnyh ocenok v diagnostike jekonomicheskoj nadezhnosti stroitel'nogo predpriyatija*/Ju.A.Sitnik// Kommunal'noe hozjajstvo gorodov. Nauchno-tehnicheskij sbornik.- №75.- 2007.- S. 333-338. **13.** Fathutdinov R. A. *Konkurentosposobnost': jekonomika, strategija, upravlenie* : [uchebnoe posobie] / Fathutdinov R. A. – M. : INFRA-M, 2000. – 312 s. **14.** Judanov A.Ju. *Opyt konkurencii v Rossii. Prichiny uspehov i neudach*/A.Ju.Judanov.- M.: Lzd-vo KnoRUS, 2008. - 464 s.

Надійшла до редколегії 27.03.2014

УДК 353.5

Н.В. АРТЕМЕНКО, ст. викладач кафедри економічного аналізу та обліку НТУ «ХПІ»

СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У даній статті розкрито сутність поняття «місцевий бюджет», подається структура доходів і витатків місцевого бюджету, розглянуті проблеми реформування та шляхи покращення фінансового забезпечення місцевих бюджетів в Україні.

Ключові слова: місцеві бюджети, міжбюджетні відносини, доходи і витатки місцевих бюджетів, концепція реформування місцевих бюджетів,

Вступ. В умовах кризового стану економіки України особливої уваги потребують питання підвищення ефективності функціонування місцевих бюджетів. Місцевий бюджет є основним фінансовим планом регіону, тому проблеми формування функціонування місцевих бюджетів залишаються украй актуальними на сьогоднішній день в бюджетній системі України. Хронічна нестача фінансових ресурсів у органів місцевого самоврядування та нестабільність їхніх доходних джерел, на сьогодні, стали проблемою загальнодержавної ваги. В сучасних умовах центральні органи влади повинні мати інформацію про стан економіки регіонів у розрізі міст для регулювання процесів перерозподілу доходів зведеного бюджету, контролю відповідності соціально-економічного розвитку регіонів завданням і пріоритетам розвитку країни, пошуку оптимальних варіантів участі регіонів і міст з різною

податковою базою у загальнодержавних соціально-економічних програмах [1]. Сьогодні в економічній літературі ці питання розглядаються досить активно, особливо питання реформування системи місцевих бюджетів в частині надання більшої самостійності органам місцевого самоврядування. Саме ці проблеми зумовлюють актуальність обраної теми дослідження.

© Н.В. Артеменко, 2014

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми та перспективи формування місцевих бюджетів в Україні активно вивчають вітчизняні вчені, а саме: М.А.Гапонюк, В.І.Кравченко, В.В. Мамонова, О.О.Сунцова. Питання фінансування заходів соціально-економічного розвитку міст за рахунок виконання галузевих і окремих бюджетних програм, їх правове врегулювання вивчали Ю.І.Ганущак, М.В.Пітцик, О.В.Слобожан, О.В.Чумакова та І.І.Єфремова.

Дослідження питань державного регулювання бюджетних відносин, механізмів бюджетної політики, напрямів міжбюджетних відносин та місцевих фінансів знайшли відображення в працях О.П.Кириленко, І.О.Луніної, В.В.Юрчишина, М.Г.Чумаченко і О.В.Калініченко, І.Ф.Щербини та інші [2].

Мета дослідження. Метою статті є визначення поняття місцевих бюджетів, розгляд основних проблем та аналіз сучасних концепцій реформування місцевих бюджетів.

Матеріали дослідження.

Проблематика місцевих фінансів починає цікавити дослідників з другої половини ХІХ ст. після становлення в багатьох країнах інституту місцевого самоврядування, автономії регіонів, департаментів, штатів, земель та інших територіальних одиниць.

У 30-ті рр. розвиток теорії місцевих фінансів в СРСР було припинено. Внаслідок деформації фінансової системи місцеві фінанси були ліквідовані і не визнавалися до початку 90-х рр. Окремі аспекти місцевих фінансів у кінці 80-х на початку 90-х рр. вивчалися українськими економістами та фінансистами. Метою їх дослідження є виявлення сутності, ролі та закономірностей становлення і розвитку місцевих фінансів як самостійної складової фінансової системи держави, розробка основ теорії місцевих фінансів України [3].

Формування місцевих фінансів, як і всієї фінансової системи України, відбувається в жорстких умовах. Це гальмує процес становлення основ фінансової автономії місцевих органів влади. В даний час регіональні фінанси знаходяться в незадовільному стані. Комплекс проблем можна умовно поділити на дві частини: проблеми, які неможливо розв'язати при

чинному законодавстві і проблеми, які можна розв'язати, але у віддаленій перспективі.

На сьогодні в Україні існує низка проблем в фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування, зокрема пов'язаних із: невідповідністю між завданнями органів місцевого самоврядування і ресурсами, необхідними для їх виконання; невизначеністю критеріїв фінансового вирівнювання та розподілу місцевих субвенцій; необґрунтованим обмеженням використання позикових капіталів; суттєвим домінуванням трансфертів над власними фінансовими ресурсами; обмеженою часткою надходжень від місцевого оподаткування [4].

На сьогоднішній день питання децентралізації бюджетної системи України є темою багатьох досліджень, праць та дискусій. Адже фінансова децентралізація є основою незалежності, життєздатності органів місцевої влади, яка дає їм можливість вирішувати важливі питання місцевого значення. Проте, реалізація закріпленого законодавством України права кожної адміністративно-територіальної одиниці на економічну самостійність неможлива без наявності у кожного органу влади власного бюджету, права його складання, затвердження і виконання без втручання вищих органів влади.

Тобто, кожен орган влади повинен мати у своєму розпорядженні обсяг фінансових ресурсів, достатній для організації управління економікою і соціальною сферою на своїй території. Поряд із цим він повинен бути наділений самостійністю у управлінні податками та іншими обов'язковими платежами, що надходять до відповідного бюджету.

Але, на жаль, до сьогодні в Україні зберігаються жорстка фінансова залежність регіонів від центру, гостра нестача власних доходів місцевих бюджетів, непрозорість перерозподілу фінансових ресурсів між центром і регіонами [5]. Це позбавляє місцеві органи влади фінансової самостійності та ставить розвиток місцевої економіки і соціальної сфери в залежність від можливостей і бажання вищестоящих органів влади вирішувати проблеми, що стосуються даної території районів, міст, селищ і сіл.

В економічному і соціальному розвитку регіону вагома роль відводиться місцевим бюджетам, адже вони є джерелом фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації, житлово-комунального господарства, різноманітних молодіжних програм, витрат по упорядкуванню населених пунктів. Саме з місцевих бюджетів здійснюються видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення населення, утримання притулків та дитячих закладів-інтернатів, допомоги сім'ям з дітьми, іншим малозабезпеченим і незахищеним верствам населення.

Тому саме місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належать особливе місце в бюджетній системі нашої держави. У них зосереджено понад 80% усіх фінансових ресурсів, якими розпоряджаються органи місцевого самоврядування [6]. До складу місцевих бюджетів входять: бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування. Бюджетами місцевого самоврядування визначаються бюджети територіальних громад, сіл, селищ, міст та їх об'єднань. Усього місцевих бюджетів в Україні понад 14 тисяч. Найчисельніша група - це сільські, селищні та міські бюджети [7].

Місцевий бюджет складається із надходжень і видатків на виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування [8].

До складу доходів і видатків місцевих бюджетів входять. Доходи: власні доходи, передані доходи, податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти. Видатки: поточні видатки, видатки розвитку, видатки на власні і делеговані повноваження, загальний фонд, спеціальний фонд.

Доходи місцевих бюджетів використовуються органами місцевої влади для забезпечення поточних і майбутніх завдань розвитку регіону. Найбільш характерною рисою місцевих бюджетів сьогодні є високий рівень їх залежності від державного бюджету – якщо в країнах Європи він складає близько 710%, то в Україні – досягає 20% і більше. Окрім вищезазначеної проблеми сьогодні існує і безліч інших проблем, які потрібно враховувати при реформуванні місцевих бюджетів, зокрема це і надання можливостей для використання бюджетних ресурсів у поєднанні з приватними коштами, програмно-цільова спрямованість бюджетного фінансування та ін.

На сьогоднішній день можна виділити такі актуальні проблеми формування місцевих бюджетів в Україні як:

- існування істотних протиріч в нормативно-законодавчій базі, що регулює формування і використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів, а саме: діють протилежні за змістом законодавчі норми, кожна з яких використовується урядом залежно від завдань, що постають в новому бюджетному році; існують неузгодженості в термінології;

- надмірна централізація управління місцевими бюджетами та відсутність чіткого розподілу компетенції щодо вирішення конкретних завдань між центральними органами влади і органами регіонального та місцевого самоврядування;

- нестабільність джерел формування доходів місцевих бюджетів та відсутність ефективного механізму міжрегіонального перерозподілу державних доходів;

- недосконалість міжбюджетних відносин, що зумовлена їх невідповідністю швидким змінам, що відбуваються [9].

Разом з тим, основними напрямками подолання проблем, пов'язаних із формуванням місцевих бюджетів, є:

- чітке законодавче закріплення бюджетних повноважень і відповідальності влади при формуванні доходної частини місцевих бюджетів;

- підвищення контролю при сплаті та використанні доходів місцевих бюджетів;

- пошук альтернативних джерел наповнення доходної частини бюджетів фінансовими ресурсами;

- формування дохідної частини на підставі об'єктивної оцінки їх податкового потенціалу;

- використання стабільних базових показників та нормативних розрахунків від державних показників до місцевих бюджетів [9].

Щоб докорінно змінити існуючу систему функціонування місцевих бюджетів, потрібний як значний часовий інтервал, так і удосконалення теоретико-методологічної та нормативної бази функціонування місцевих бюджетів. Одним із напрямків вирішення поставлених проблем є створення комплексної концепції реформування місцевих бюджетів. В наш час існуючі концепції реформування місцевих бюджетів зорієнтовані на поточне або середньострокове управління, що зумовлене, в першу чергу, як існуючим нормативним забезпеченням бюджетного процесу, так і умовами, що є результатом економічного впливу різних чинників (наприклад: соціально-економічні наслідки інфляційних процесів та ін..

На державному рівні Кабінетом міністрів України розроблена Концепція реформування місцевих бюджетів, яка спрямована на здійснення реформи у сфері місцевих бюджетів з метою підвищення конкурентоспроможності адміністративно-територіальних одиниць та забезпечення їх сталого соціально-економічного зростання [10].

Основними завданнями Концепції реформування місцевих бюджетів є:

1) підвищення ефективності процесу формування видаткової частини місцевих бюджетів та децентралізація управління бюджетними коштами;

2) зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування;

3) посилення інвестиційної складової місцевих бюджетів;

4) запровадження планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу;

5) підвищення ефективності управління коштами місцевих бюджетів та посилення контролю і відповідальності за дотриманням бюджетного законодавства;

6) удосконалення системи регулювання міжбюджетних відносин;

7) забезпечення прозорості процесу формування та виконання місцевих бюджетів.

Висновки. Реформування місцевих бюджетів повинне здійснюватися з урахуванням негативних чинників, що впливають на здійснення бюджетного процесу на місцях, а також шляхом впровадження обґрунтованих концепцій з урахуванням стратегічного курсу регіонального і державного розвитку.

Крім того, таке реформування повинне здійснюватися разом з реформуванням бюджетного законодавства, адміністративно-територіального устрою, а також з реформуванням об'єктів бюджетного фінансування.

Список літератури: 1. Старостенко Н. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості бюджету міста / Н. Старостенко // Економіка України. –2005. -№9. –С. 38-47. 2. Дерун Т. М., Актуальні питання бюджетного забезпечення місцевого самоврядування на 2013 та 2014 роки: загрози та перспективи / Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (постанова президії ВАК України № 2-05/3 від 08.07.2009 р.) 3. Формування місцевих бюджетів: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / Гвазава Н.Г. - Режим доступу: www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-2/doc/5/04.pdf 4. Ільашенко В. А. Бюджетне фінансування органів місцевого самоврядування України / В. А. Ільашенко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2010. – № 4. – С. 117-122. 5. Корчинський В. Є. Дослідження залежності між рівнем середньої заробітної плати у регіонах України та фінансовими ресурсами місцевих бюджетів / В. Є. Корчинський, С. Ю. Колодій // Актуальні проблеми економіки. - 2008. - № 1. - С. 177-185. 6. Старостенко Н. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості бюджету міста / Н. Старостенко // Економіка України. - 2005. - №9. - С. 38-47. 7. Васциук О. Д. Бюджетна система України: підруч. / О. Д. Васциук, К. В. Павлюк - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 544 с. 8. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Затверджений ВРУ 8 липня 2010 року № 2456-VI. 9. Ярошевич Н.Б. Шляхи збільшення дохідної бази місцевих бюджетів в Україні / Н.Б. Ярошевич, О.Я. Луна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. - №20.10. – С. 278-282. 10. Концепція реформування місцевих бюджетів / Кабінет міністрів України. // http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_artical?art_id=73747

Bibliography (transliterated): 1. Starostenko N. *Metodichni pidhodi do ocinki finansovoi stijkosti bjudzhetu mista* / N. Starostenko // *Ekonomika Ukraini*. –2005. -№9. –S. 38-47. 2. Derun T. M., *Aktual'ni pitannja bjudzhetnogo zabezpechennja miscevoogo samovrjaduvannja na 2013 ta 2014 roki: zagrozi ta perspektivi* / *Elektronne naukove fahove vidannja "Derzhavne upravlinnja: udoskonalennja ta rozvitok"* vkljucheno do pereliku naukovih fahovih vidan' Ukraini z pitan' derzhavnogo upravlinnja (postanova prezidii VAK Ukraini № 2-05/3 vid 08.07.2009 r.) 3. *Formuvannja miscevih bjudzhetiv: problemi ta perspektivi* [Elektronnij resurs] / Gvazava N.G. - Rezhim dostupu: www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-2/doc/5/04.pdf 4. Il'jashenko V. A. *Bjuzhetne finansuvannja organiv miscevoogo samovrjaduvannja Ukraini* / V. A. Il'jashenko // *Derzhava ta regioni. Serija: Derzhavne upravlinnja*. – 2010. – № 4. – S. 117-122. 5. Korchinsk'ij V. E. *Doslidzhennja zalezhnosti mizh rivnem seredn'oi zarobitnoi plati u regionah Ukraini ta finansovimi resursami miscevih bjudzhetiv*

/ V. Є. Korhins'kij, S. Ju. Kolodij // Aktual'ni problemi ekonomiki. -2008. -№1.-S. 177-185.6. Starostenko N. *Metodichni pidhodi do ocinki finansovoї stijkosti bjudzhetu mista* / N. Starostenko // Ekonomika Ukraїni. - 2005. - №9. - S. 38-47. 7. Vasshiik O. D. *Bjudzhetna sistema Ukraїni: pidruch.* / O. D. Vasilik, K. V. Pavljuk - K.: Centr navchal'noї literaturi, 2004. - 544 s. 8. *Bjudzhetnij kodeks Ukraїni* [Elektronnij resurs] : Zatverdzenij VRU 8 lipnja 2010 roku № 2456-VI. 9. Jaroshevich N.B. *Shljahi zbil'shennja dohidnoi bazi miscevih bjudzhetiv v Ukraїni* / N.B. Jaroshevich, O.Ja. Lipa // Naukovij visnik NLTU Ukraїni. – 2010. - №20.10. – S. 278-282. 10. *Koncepcija reformuvannja miscevih bjudzhetiv / Kabinet ministriv Ukraїni.* //http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable artical?art id=73747

Надійшла до редколегії 27.03.2014

УДК 658.14.012

Т.П. ПРОХОРОВА, канд.екон.наук, доц., Харківський національний економічний університет ім.С. Кузнеця, Харків;

Т.І. ПРИТИЧЕНКО, канд.екон.наук, доц., Харківський національний економічний університет ім.С. Кузнеця, Харків

МАРКЕТИНГОВЕ ОБГРУНТУВАННЯ БІЗНЕС-ПЛАНУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуті існуючі методики розробки бізнес-плану. Викладений методичний підхід до маркетингового обґрунтування бізнес-плану.

Ключові слова: бізнес-план, ситуаційний аналіз, маркетингова стратегія, маркетингова політика, сегментація ринку.

Вступ. Сучасна економічна ситуація, пов'язана з активним розвитком ринкових відносин, посиленням конкуренції, диктує вітчизняним підприємствам нові вимоги до внутрішньо фірмового планування. Однією з прогресивних форм обґрунтування ефективності рішень, що ухвалюються на підприємстві, є бізнес-план - документ, який описує майбутні аспекти комерційного підприємства, аналізує проблеми, з якими воно може зіткнутися, а також визначає способи їх рішення [5].

Аналіз основних досягнень і літератури. Питанням бізнес-планування присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Серед них І.В. Ліпсіц, В.В. Ковальов, І.М. Волков, А.С Пелих, В.П. Савчук, С.І. Прилипко, В.П. Буров, В. Руделиус та інші. Аналіз праць вказаних вчених дає можливість сформулювати основні кардинальні проблеми в сфері бізнес-планування:

1. Необхідно чітко визначити сутність цього поняття. На наш погляд, сутність бізнес-планування полягає в процесі підготовки, розробки,